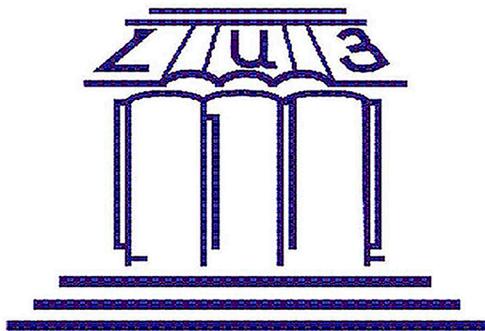

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

848

7-68

Լ. Դ Ո Ղ Ե

ԿՈՐՆԻՆ ՊԱՊԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

ՀՐԱՏ. „ԿՈՐԵՒ ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

30 MAY 2011

845
7-68

Ա. ԴՈՒԵ

ԿՈՐՆԵԼ ՊԱՊԻ ≡
≡ ԳԱԶՏՆԻՔԸ

Թարգմ. խնկո ԱՊԵՐ

9

3

0

6

4

Ա.

Ն

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՊԱՏՎԵՐ 1110
ԳՐԱՌԵՊԳԼԻՎԱՐ ՅՈԼԻ (Բ)
ՏԻՐԱԺ 25.000

ԿՈՐՆԵԼ ՊԱՊԻ ԻՆՂՏԵԻՔԸ

I

Ծերունի սրնգահար Ֆրանսուա Մամայր
յերբեմն յերեկոյան գալիս էր ինձ մօտ՝ միա-
սին մի մի բաժակ հին գինի խմելու:

Մի անգամ նստած էյինք գինին առաջ-
ներս, յերբ այդ ծեր սրնգահարը մի այսպի-
սի պատմութիւնն արավ:

Մեր յերկիրը միշտ այսպես տխուր ու մե-
ռած չի յեղել, ինչպէս հիմա: Առաջ նա ալ-
յուրի մեծ առուտուր էր անում:

Յոթ մղոն հեռւից ագարակատերերը հա-
ցահատիկ էյին բերում աղալու:

Մեր գյուղի շուրջը բոլոր բլուրների վրա
հողմաղացներ կային:

Աջ ու ձախ միայն յերևում էյին թևերը.
նրանց շարժում էր Միջերկրական ծովից փր-
չող քամին:

Եւերը շարեշար, բռնավորված գալիս է-
յին ու գալիս:

Շարաթվա մեջ վեց որ լսվում էյին ոգում
մարտիկների շաչյունը և հողմաղացներում աչ-
խատող բանվորների ձայները:

Բայց ամենից աշխուժ աշխատում էր
Կորնել պապի հողմաղացը:

Կիրակի որերը մենք խմբերով ուղևոր-
վում եյինք բլուրները: Այնտեղ հողմաղաց-
պանները մեզ հյուրասիրում եյին գինով: Նը-
բանց կանայք շատ լավ հաղնված եյին, վոս-
կե շղթաները վզներից կախ: Յես տանում եյի
հետս սրինգս և ամբողջ գիշերն ածում եյի,
նրանք ել պար եյին գալիս:

Յեվ այգպես, հողմաղացները կենդա-
նայնում և ուրախացնում եյին մեր յերկիրը:

Յեվ ահա Պարիզեցի Փրանսացիները Տա-
րասկոնի ճանապարհի վրա, գեպի մեր գյուղի
կողմը, կառուցեցին մի մեծ շոգեաղաց:

Գեղեցիկ եր: Նոր եր:

Մարդիկ սկսեցին իրենց բնադուներ կրել
այդ շոգեաղացը. նա և արագ և աշխատում
և եծան. ել խեղճ հողմաղացները մնացին
բոյբոլվին անգործ: Այդ ծերուկ հողմաղաց-
ներն ուղեցին սկզբում կովել նորի գեմ, բայց
չոգին ամելի ուծեղ եր, և նրանք բոլորն ել
մնացին պարապ, առանց աշխատանքի:

Եւերի շարքերն այլևս չեյին յերևում մեր
ճանապարհների վրա:

Հողմաղացպանների գեղեցիկ կանայք
ծախեցին իրենց փոսկեշղթաները:

Անհետացավ քաղցր հոտավետ գինին:

Զկար այլևս խաղն ու պարը:

Ինչքան ուղում ե թող փչի ծովի քամին,
հողմաղացներն այլևս իրենց թեերը չեյին
շարժում:

Յեվ ահա վորոշեցին հողմաղացները մեջ-
տեղից վերացնել: Նրանց տեղերը խաղող և
ձիթենի տնկեցին:

Միայն մի հողմաղաց մնաց բարձր բլու-
րի գլխին և շարունակեց առաջվա պես կոյ-
տառ և աշխուժ շարժել իր թեերը, բանի տեղ
քնելով շոգեաղացը:

Դա Կորնել պապի հողմաղացն եր:

Ծերուկ սրնգահարը լռեց և դատարկեց
գինու բաժակը:

II

Կորնելը, — շարունակեց սրնգահարը, —
ջաղացպան եր: Նա ապրեց փաթսուն տարի
ալյուրի տոպրակների մեջ և շատ եր սիրում
իր հողմաղացը և իր գործը:

Շոգեաղացը հասցրեց նրան կատաղու-
թյան:

Մի ամբողջ շաբաթ դյուզն ընկած՝ նա
անդադար փազվզում եր գես-գեն, անլվա,
գլլլվված, աշխատում եր գյուղացիների միտ-
քը պղտորել: Նա գոռում-գոչում եր, թե չո-
գեաղացները թունավորում են ալյուրը:

— Միք զնա այնտեղ, — աղաչում եր
նա, — այնտեղ խաբերա Պարիզեցիք աղունն
աղում են շոգու միջոցով. իսկ շոգին գեի
հնարած բանն ե: Հավատացե՛ք ծերուկ Կոր-
նելին, վսր եղ եղպես ե: Ամբողջ փաթսուն
տարի յե, վոր յես աշխատում եմ քամու ող-

ությամբ. իսկ ի՞նչ է քամին: Քամին տատնու-
շունչն է:

Յեզեպես, յերկար ու յերկար նա դո-
վում եր իր հողմաղացը, բայց նրան լսող
վոչոք չկար:

Են ժամանակ սաստիկ կատաղած՝ ծերու-
կը փակվեց իր հողմաղացում և ասլրում եր
այնտեղ, ինչպես մի վայրի գաղան, բոլորո-
վին մենակ, մեն-մենակ:

Նա մինչև անգամ հեռացրեց իրենից իր
սիրելի թոռնիկ Իվետային: Ո՞վ եր Իվետան:
Նա 15 տարեկան մի աղջիկ եր, վորը հոր և
մոր մահից հետո՝ վոչնչից վոչինչ չուներ,
բացի իր Կորնիլոս պապից: Պապն եր, վոր
նրան կերակրեց, խնամեց և եղ հասակին
հասցրեց:

Հիմա այդ աղջիկը գյուղում գլուխ է պա-
հում, սրա-նրա տանն աշխատելով: Հնձի յե-
ռուն ժամանակ, չերամի բոժոժը և ձիթա-
պտուղը հավաքելիս նա միշտ ել աշխատանք
է ունենում:

Ե, ի՞նչ, Կորնեյը մոռացե՞լ է իր մեծա-
ցրած թոռնիկին: Վո՞չ. նա հիմա յել սաստիկ
սիրում է Իվետային:

Հաճախ, չոգ որերին, արեւի կիզիչ ճա-
ռագայթների տակ յերեք-չորս մղոն ճանա-
պարհ եր կտրում, վորպեսզի գտնի Իվետա-
յին, նստի նրա հետ բաց դաշտում: Յերբ
Իվետան մոտն եր լինում, Կորնեյը նստում եր
նրա վրա ու լայիս եր:

Միայն թե իր մոտ, հողմաղացը գալու,
թույլ չեր տալիս:

Համադյուղացիները հաճախ խոսում էյին
իրար մեջ Կորնիլի և նրա թոռնիկի մասին:
Ծերունուն հայհոյում էյին, ասում էյին, թե
նա ժլատությունից եր, վոր վոնտեց իվե-
տային:

Լսված բան է,—դատում էյին նրանք,—
վոր եզպիտի մի հարգելի մարդ, ինչպիսին
Կորնեյն է, փողոցները չափչիլի բորիկ, հա-
գին ցնցստի, ծակծակված գլխարկով:

III

Կորնեյն գլում եր, թե ինչ են ասում նը-
րանց ծուռ հայացքները և յերբեք, վոչ մի
ժամանակ, համադյուղացիների հետ չեր նըս-
տում նույն նստարանին:

Վոչվոք այլևս գյուղից աղուն չեր բերում
Կորնեյ պապի մոտ: Թվում եր, թե նրա հող-
մաղացը վաղուց կանգնած պեաք է լիներ:
Այնինչ նա գեռես համառ կերպով շարժում
եր իր թեւերը, անդադար շարժում:

Ի՞նչ է աղում Կորնեյ պապին,—հարցնում
էյին համադյուղացիները:

Յերեկոները տեսնում էյին, թե ինչպես
ծերունին իր բեռնավորված իշուկն առաջն ա-
րած քշում եր:

— Բարի իրիկուն, Կորնեյ պապի,—կան-
չում էյին գյուղացիները: Քո հողմաղացը,
կտես դեռ աշխատում է:

— Հա, քիչ—միչ, — ուրախ պատասխանում էր ծերունին, — աշխատանք կա:

Գյուղացիները զարմացած հարցնում էին:

— Ախր ո՞ւմ աղունն ես աղում: Ձե վոր մենք բոլորս աղունը տանում ենք շոգեաղաց:

Ծերունին մատը դնում էր շրթունքներին և յուրջ պատասխանում.

— Գրողը տանի, իմ հողմաղացն աշխատում է վոչ թե ձեզ համար, այլ ուրիշ գյուղերի համար:

Ել ուրիշ վոչինչ չէր կարելի դուրս քաշել նրանից:

Դռնից ներս նայել չէր լինում՝ տեսնելու, թե ի՞նչ է կատարվում հողմաղացում:

Մինչև անգամ Իվետան ել չգիտեր:

Հողմաղացի փոքրիկ դռնակը միշտ փակ էր: Ահագին թևերը ճռճռալով պտտվում էին: Ձառամյալ եչը հողմաղացի առաջ արածում էր, իսկ մեծ, լղարիկ կատուն նստած էր հողմաղացի լուսամուտում և չարացած նայում էր անցորդներին:

Ինչպես յերևում էր, Կորնել պապը մի գաղտնիք ուներ:

Ամեն մեկն իր գուշակութունն էր անում այն մասին, թե ինչ է կատարվում Կորնել պապի հողմաղացի ներսում:

Սակայն բոլորն էլ այն կարծիքին էին, վոր Կորնել պապի հողմաղացում փողի տոպրակներն ալյուրի տոպրակներից ավելի շատ

են: Ահա թե ինչու համար և այդ ժլատ ծերուկը փախչում մարդկանցից և հողմաղացի դուռն էլ միշտ փակ պահում:

IV

Ահա թե ինչպես վերջապես բացվեց Կորնել պապի գաղտնիքը:

Մի անգամ, յերբ յես սրինգս եյի ածում, խոկ ջահեյները պարում էյին մարգագետնում, նկատեցի, վոր իմ մեծ վորդին ամբողջ ժամանակ պարում է Իվետայի հետ: Նույն իրերը կունը նրանք պատմեցին ինձ, վոր իրար սիրում են և ուզում են ումունտնալ:

Ճիշտն ասած, յես դո՛հ մնացի. վորովհետև, այսպես թե այնպես, Կորնել պապը հարգելի մարդ էր, Իվետան ել լավ և աշխատող աղջիկ էր: Ինձ համար շատ դուրեկան, շատ հաճելի կլինեք, վոր այն գեղեցիկ, թռչնակ Իվետան իմ տուն տնտեսուհին դառնար:

Պետք էր այդ մասին խոսել Կորնել պապի հետ:

Յես մտածեցի, մտածեցի և բռնեցի հողմաղացի ճամբան:

Ա՛խ, այդ ծեր կախարդը:

Պետք էր տեսնել, թե ինչպես նա ինձ գիմավորեց:

Նա այդ անգամ ել ինձ ներս չթողեց:

Յես նրան ձայն տվի՝ փակույնքի անցքից և հայտնեցի, թե ինչու յեմ յեկել:

Քանի ղեռ կանգնած է չի դռան առաջ, անիմամ կատուն, ղեռն նման Փշաղցնում էր գլխին վերեր:

Շերտեր մինչև անգամ թաղ չափեց տակիրս վերջացնեմ:

— Դեռ, սրինգդ տո՛ւ, — րդավեց նա: Յեթե եղբան չտալ և ուղալիդ ամուսնացնելը, քեզ հարսնացու ճարի ախտեղ, չոգնադացում:

Արյունը գլուխս տափեց, յերբ յես յոեցի նրա աչք վառ խոտքերը: Բայց յես դադեցի ինձ:

Յես թողի-հեռացա ծերակից և զնացի պատմելու յերեսաներին անհաջողութեան մասին:

Բայց յերեսաները հաշտերը չկարեցին: Նրանք վճռեցին մի կերպ ներս մտնել պատի հոգմադայր:

Յեզ տհա իմ սիրելի ջահերն և ողորմեցին զեպի բլարը:

Բայց յերբ նրանք մոտենում են հոգմադային, Կարնեյ պապն ախտեղ չի լինում:

Դուռը փակված և յեղել յերկու կողմերով:

Բայց ծերունին զնալիս՝ մոտացել էր վերջնեյ չարժական սանդուղքը:

Յերեսաները սանդուղքով վեր են բարձրանում, վոր յուսամուտից ներս մտնեն և տեսնեն, թե աչք խորհրդավոր հոգմադացում ինչ և կատարվում:

Տեսնե՛ն, ինչ տեսնեն:

Աղացող քարերը չեն շարժվում:

Վո՛չ մի տոպրակ:

Վո՛չ մի հացահատիկ:

Աւյուրի փոշու վոչ մի հետք վոչ ալրատանը և վոչ պատերի վրա:

Մինչև անգամ նոր աղացած ցորնահոտն ել չի գալիս:

Փայտե անիվը փոշու մեջ կորած և վրան լղար կատուն պառկած:

Մյուս սենյակն ել մերկ եր ու ավեր: Մահճակալը վատ, հատակի վրա ցնցոտիներ, հացի փշրանքներ:

Միայն մի անկյունում ընկած են յերեքչորս լեցուն տոպրակներ: Ի՞նչ կա նրանց մեջ, աւյուր թե հացահատիկ: Յերեխաները նախում տեսնում են, վոր վերևի տոպրակի ծակից մանր քարեր և ավաղ ե թափվւմ:

Ահա Կորնել պապի դադանիքը:

Այդ ավաղը, աղբը նա ամեն իրիկուն տանում եր ճանապարհներով, վորպեսզի աղատի, փրկի իր հողմաացի պատիվը և ուրիշներին մտածել տա, վոր ինքը իսկական հացահատիկ ե հողմաղաց տանում աղալու:

Խե՛ղճ հողմաղաց: Խե՛ղճ Կորնել պապի:

Վաղուց արդեն շոգեաղացը խել եր նրանցից վերջին աշխատանքը: Թեևրը շարժվում, եյին, բայց քարերը պտտվում եյին դատարկ տեղը, անաղուն:

Յերեխաները լացակամած, վերադարձան տուն, հայտնեցին ինձ, ինչ տեսել եյին հողմաղացում:

Իմ սիրտն ել ճմլվեց, յերբ լսեցի այդ ամենը:

Իսկույն, բոպե անգամ չկորցնելով, յես վաղեցի հարևաններիս մոտ և մի յերկու խաբով պատմեցի բանի եյությունը: Մենք վորոշեցինք միտիթարել խելքը կորցրած ծերուկին:

Ասինք—Արինք:

Ամբողջ դյուղը շտկվեց դեպի հողմաղացը, առաջն արած եչերի շարանը: Այս անգամ հացահատիկ տարանք:

Հողմաղացի դուռը կրնկի վրա բաց դրանք: Մերուկ ջաղացականը տանն եր: Նա նստած եր աղբով տոպրակի վրա և լալիս եր, գլուխը ծնկներին սեղմած:

Քիչ առաջ եր նա տուն յեկել և նկատել եր, վոր մեկը յեղել և իր մոտ և բացել և իր գաղտնիքը:

— Ամոթ ե, ամոթ ե ինձ,— փնթփնթում եր նա: Ել ինչպես յես յերևում մարդկանց աչքին: Լավ ե, վոր յես աշտուկ մեռնեմ: Ի՞նչ խեղճուկ հողմաղաց: Ժողովուրդը քեզ ել, ինձ ել կծաղրի:

Նա հեկեկում եր, տալով իր հողմաղացին պանաղան փողաքաղի անուններ, խոսում եր նրա հետ, ինչպես մի կենդանի արարածի հետ:

Հենց այդ ժամանակ մեր եչերի քարավանը կանգ առավ հողմաղացի առաջ և մենք

քարձրածայն դուրս կանչեցինք ծերունի ջր-
քաղացպանին այնպես, ինչպես կանչում եյինք
Հին ժամանակը, յերբ շողեաղացներ դեռ չկա-
յին:

VI

Յեվ ահա կրկին, ինչպես հնումն, աղունի
տաղրակները դեղ են կաղմում Կորնել
սլապի դռանը և նա իր աչքով տեսնում և վոս-
կեզույն հացահատիկը:

Ծերուկ Ջաղացպանն աչքերը լայն բացեց,
մի բուռ ցորեն վերցրեց և ծիծաղեց.

— Այ, այս և հացահատիկը, իսկական
հացահատիկը: Թողեք մի լավ տեսնեմ:

Հետո նա հանգստացավ, յերեսը դարձրեց
դեպի դուռը և ասավ.

— Յես լավ գիտեյի, վոր դուք եյի ինձ
մոտ ևք գալու: Բոլոր շողեաղացների տերերը
զոգեր և աժաղակներ են:

Մենք խնդրեցինք Կորնել սլապին, վոր մեզ
հետ գլուզ գա, բայց նա մերժելով մերժեց.

— Վո՛չ, վո՛չ, դաժակներս, ասաջ պետք
և հոգմադացն կերակրեմ: Դուք լավ գիտեք,
վոր նրա աստամի տակ վաղուց և հատիկ չի
ընկել:

Մեզ բոլորիս համարյա թե յացացրեց:
Լացակամած նայում եյինք, թե ինչպես Կոր-
նել սլապը ևս կողմ, ևս կողմ, աջ ու ձախ եր
ընկնում, բանում եր տաղրակների բերանները,

հետևում եր քարերին հենց այն ժամանակ,
յերբ հացահատիկը վերից կաթկաթում եր
քարերի տակ և շարժալ ալյուրի փոշին նըս-
տում պատերին՝ հասնելով մինչև առաստաղը:

Այդ որից սկսած, մենք կորնել պապի հողմ-
աղացին աշխատանք ելինք տալիս:

Ահա մի առավոտ ել Կորնել պապին մե-
ռած գտանք: Նրա միշտ համառ հողմաղացի
թևերը վերջապես դադար առան աշխատելուց
և այս անգամ արդեն ընդմիջա:

Ամեն բան՝ աշխարհում իր վերջն ունի:
Յեվ պետք է ասել, զոր հողմաղացների ժա-
մանակն ել անցել է և յերբեք այլևս յետ չի
դառնա:

9HLC 54.

1763

